

ЛОВОТО

СЕДМИЧНО
ИЗДАНИЕ
НА СЪЮЗА
НА БЪЛГАРСКИТЕ
ПИСАТЕЛИ,
ОСНОВАН 1913 г.
С ПОЧЕТЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ
ИВАН ВАЗОВ

ЛИТЕРАТУРА,
ИЗКУСТВО,
ОБЩЕСТВО

ДНЕС

100
години СБЛ

Там, където изтокът е запад

Богомил
Нонев

13 бр. (725), 11.VII.2013,
година XVII - 1,00 лв.

Избраното заглавие на тези няколко страници всъщност е заглавие на книгата на английската писателка Хенриета Лесли, която е била гост на българския ПЕН-център през годините 1927-1928. По същото време нобеловият лауреат Джон Голсуърти обнародва призив към световната обществена да се даде помощ на България във връзка с катастрофалното земетресение в южните предели на нашата родина.

Не зная по-точна формулировка за България от посочената („Там, където Изтокът е Запад“) – една страна, в която в продължение на 1300 години се развива култура, книжовност, изкуство, дълбоко свързани с европейския ренесанс и свободолюбивите и демократични тенденции във философията, литературата, пластичните изкуства.

Позволете ми да се върна още малко назад.

През 1926 година, на път за Изтока, в София остава известно време известният унгарски учен и деятел на ПЕН-клуба – Юлиус Германус, който се среща с български писатели. Запознава ги с идеите на ПЕН-движението, което все повече разширява своето влияние на Запад: създава се широка дружба сред писателите от цял свят, изнурени и изпълнени с критицизъм след края на войната; хуманисти по душа и по разум, предразположени към широките простори на духовното общуване.

След заминаването на Германус, някои от неговите досрещачи като белетриста Владимир Полянов и поета Йордан Стубел решават да положат усилия в създаване на българския ПЕН-център. В него взимат участие 40 от най-видните представители на българската литературна мисъл. Създава се и първото ръководство: проф. Иван Д. Шишманов – председател, Дора Габе – поете-

са, проф. Александър Балабанов и още други изтъкнати представители на художествената и есеистична мисъл в България.

Ние разполагаме с първия списък на членовете, но мястото не позволява да предложим характеристика на всеки от тези четиридесет души – създатели на ПЕН-центъра в България, една високо творческа и хуманистична организация, която ще премине през изпитанията, които ѝ налагат както фашизмът, така и тоталитарният режим. Но тя оцелява благодарение на високия дух, интелектуалната зрялост и емоционална надареност на нейните членове като неотстъпно защитава дружбата между писателите от цял свят, тяхното творческо общуване и нравствена воля за мир и човеколюбие. Ще си позволя в няколко думи да очертая образите на тези, които са възглавявали центъра в течение на повече от 75 години.

Първи председател на ПЕН-център България е проф. ИВАН ШИШМАНОВ (1862-1928) – европейски утвърден учен в областта на Ренесанса, сравнителните literatury, българския фолклор и история на литературата. Той ни напуска в Осло, където се е състоял поредният конгрес на ПЕН-клуба. За него, прочутият наш класицист проф. Александър Балабанов, който ще го замести като председател на ПЕН, ще напише:

„Далеч от България, от скъпата университетска катедра, в която в продължение на повече от тридесет години преподаваш сравнителна литературна история, той свърши живота си след последната литературна мисия, с която го бе натоварил българският ПЕН Целият живот на проф. Шишманов беше посветен на българската култура... С убедителното си и пламенно слово Шишманов възкресяваше различни епо-

хи на световното литературно развитие и всеки слушател излизаше от лекциите му нравствено укрепен и жаден за работа...“

Професор АЛЕКСАНДЪР БАЛАБАНОВ /1879-1955/ е вторият председател на ПЕН-център България. Той е изключителен познавач на античните literatury – още като ученик превежда „Илиадата“, по-късно почти изцяло – комедийното творчество на Аристофан, трагедиите на Есхил, поезията на Сафо. Наред с това, проф. Балабанов е изтъкнат познавач на българската поезия и език, неговите есеистични творби остават трайно наше културно наследство. Написва студиите „Еволюция на мотивите в гръцката поезия през класическия период“ (1911), дълбокоото си тълкуване на темата „Любов и поезия“ (1939), автобиографичните си бележки, събрани в книгата „И аз на този свят“, в която ще намерим ценни страници, обрисувачи дейността на ПЕН-центъра, неговите конгреси през следвоенните години в Барселона, Париж, Виена, както и твърде ценната му кореспонденция с видни европейски писатели.

Проф. Ив. Д. Шишманов

на стр. 3

Две думи за себе си

Николай Райнов

За другите моя живот не е любопитен; живот като всеки друг. Много противоречия ме срещат. Родих се в Кесарево, а в документа ми пише – София; учих философия, а свърших декоративно и графично изкуство; решил бях да стана монах, а се ожених; обичах хората, а те ме намразиха: мои врагове са ония, на които съм правил само добро; тридесетгодишен съм, а изглеждам старец; смятах, че мое призвание е четенето, а се принудих да пиша. Най-голяма благодарност дължа на семинарията, дето ме научиха да мисля, да мълча, да почитам, да съзерцавам и да търся нещо по-горно от човека. Срещнах по пътя си след това още неколцина – някои сектанти, а някои волни хора, – на които също благодаря. След време ще кажа нещо за тях. Книжовна работа ме влечеше отдавна. Първата ми книга излезе, когато накупяваше първата война (1912). Накара ме да я напиша един благороден приятел, комуто още не съм смогнал да се отблагодаря. Той я дори издаде. Преди това, па и отсетне, много неволя и бедност изживях, за което се радвам: наченах оттогава да диря опора само в себе си и се не продадох никому. Ходих много низ нашенско, по цяла България, за да изуча език: срам ме беше, че си не знам езика, ами трябва да си служа с чужди думи.

Ходих и по изток, отдето пазя пожълтяла тетрадка спо-

мени, които може някога да издам. Търсих следите на загубени духовни движения, срещнах скъпи хора, за които не смее да говоря, видях неща, за които няма перо. Живял съм всякак. Много езици учих. Много науки ми трябяха. Износвах ли си впечатленията, давах ги на другите: тъй се явиха една по една книгите ми. В многия от тях има изповед: който знае да чете, ще ме види, какъв съм и какъв съм бил. По-любопитните знакове на астрологията, с която се занимавах преди време: роден съм под зодиакалната власт на козиорога и планетата Сатурн: тъй се раждат нещастниците. По мое изследване, в същия знак са родени със Исак Питмен, Бенжамен Франклин, Даниел Уебстър, Гладстон, Нютон, крал Георг IV и Шарл Бодлер. Тези хора не са били щастливи. Додето свикна да съдържам своя холеричен нрав и да отговарям с мълчание на злите – струваше ми и мъка и време. Сега разбирам, че ничий съвет не ще помогне човеку, а да се вслушва в думите на враговете, значи – да не слуша себе си: кой не знае самият най-добре своите недостатъци? Тряба да търсим у всеки срещнат черта на величие – и да почитаме великото вредом. Всичко друго е знак на духовно разпътство.

Не съм нито писател, нито художник, за да говоря под чие влечение съм се развивал. Ако се науча след време както е редно да пиша и рисувам – ще трябва да благодаря на изтока и на древността. Най-противна, обаче, ми се вижда склонността на повечето нашенци – да посочват пътища. Смятал съм, че човек няма право да иска от друго да живее или твори, както се вижда най-добре нему. Да посочваш е мъчно. Да натрапваш – жестоко. А да ръководиш – опасно. Няма право да ме ръководи човек, що стои по-ниско от мене.

Говори се често от незряли люде за книжовни и художествени школи. Не споделям делбата между творци на „реалисти“ и „символисти“ (и още много такива). Създаденото е или хубаво или не. – Големите духове на миналото: Заратустра, Достоевски, По, Калдерон, Шекспир, Стриндберг, Якобсен, Бодлер, Словацки, Юисманс, Ибсен, Лукиан, Есхил – не могат влезе в ничия школа. В творбите им поличава живота, сфанат и преломен от създателят дух: това е изкуство. Другото е за безплодни тълкувачи. За нас, българите, работата, е още по-проста. Трябва да се крепят и поддържат даровитите хора, без да се бърза с окончателна преценка. Мнозина времето хубаво ще прецени. Ще издържат само съзнателните, вдълбочените и работливите. Разбира се, ако са даровити. Не е още у нас време да се води борба около имена; трябва първо да създадем имена; а то не става със злбно отрицание, нито с пръскане хвалби по явни бездарници. Нашата слаба държава, вижда се, не може да направи нищо за творците си. На чужбина е другояче. На Селма Лагерлейф дадох средства да пропътува Палестина, на Анатол Франса – Италия, Гърция и Египет, Иполит Тена направиха професор по история на изкуството... Скръбното е, че издателствата у нас, основани от бивши писатели, плащат за писателския труд толкова, колкото би взел един разсилен и много по-малко, отколкото получава кой да е железничар...

Стигнах до скръбни случки. Спирам. Изглежда, че на онези, що са се нагърбили да творят културно дело със собствени сили, без да чакат помощ, лежи и дълга – търпеливо да понасят бремето на неволята, вечна спътница на художника.

1922

100 години СБП

Чудомир Художникът

През 30-те години на миналия век писателят Димитър Чорбаджийски-Чудомир в продължение на почти едно десетилетие всяка седмица публикува по един фейлетон, разказ или карикатура в столичния вестник „Зора“. Неговите „нашенци“ са толкова популярни, че в деня, когато излизал нова творба на Чудомир, вестникът увеличава тиража си с десетина хиляди бройки. Художник с академично образование, Чудомир рисува хората, които описва. Тук поместваме някои от неговите рисунки.

Словото 13 11 юли 2013

